

Порадник для вчителя з підтримки дитини в класі після розкриття випадку насильства

(спеціальний комітет з насильства над дітьми Канади)

Як учитель, ви можете спостерігати, що дитина починає виявляти агресивну або деструктивну поведінку в класі, їдальні або на шкільному подвір'ї, що може бути прямим результатом вчиненого над нею насильства.

У класі дитина може бути надмірно послужливою, не здатною зосередити увагу й зазнавати труднощів у спілкуванні з однолітками. Реакція деяких дітей може бути внутрішньою, вони переживають усе в собі, і їм може бути необхідна допомога, щоб вони змогли розповісти про свої почуття, довірити їх іншим. Їх довіру підірвано, і їм необхідно заново вчитися довіряти людям.

На додачу до моделювання ненасильницької поведінки й створення середовища, безпечного й дружнього для дітей, педагог відіграє подвійну роль у забезпеченні безперервності реакції на розкриття випадків сексуального насильства над дитиною, будучи зобов'язаною особою, що повідомляє про насильство, а також педагогом, що сприяє профілактиці.

Однак роль педагога не закінчується після розкриття випадку насильства. Педагог може і повинен відігравати істотну роль як учасник команди реагування (поліція - організація з захисту дітей (ОЗД) - батьки - соціальні працівники - органи охорони здоров'я - шкільна адміністрація), що допомагає дітям відновлюватися після сексуального насильства. Те, що відбувається у класі, може мати дуже велике значення для тих учнів, які зазнали сексуального насильства.

Важливо пам'ятати, що діти можуть відновитися й відновлюються після сексуального насильства і що педагоги можуть, і навіть зобов'язані чітко переконати дитину, що «життя триває», звертаючись до наступних проблем: захист від повторного насильства; захист від ганьби; нормалізація середовища.

Надаючи підтримку дитині, що стала жертвою сексуального насильства, ви можете уявити собі інші ситуації, з якими ви добре впоралися (наприклад, смерть у родині, важка хвороба дитини, сепарація або розлучення батьків дитини), і перенесіть у цю ситуацію необхідні навички та мову.

Наприклад, якщо у дитини вкрали велосипед, їй допомагають зрозуміти, що у неї щось відібрали. Аналогічно, якщо дитина стала жертвою сексуального насильства, це значить, що її позбавили можливості самій відчувати свою власну сексуальність. Таких дітей треба заспокоїти та виявити до них розуміння. Ви не будете уникати розмови про вкрадений велосипед, якщо дитина хоче про це поговорити, те ж саме ви повинні зробити й у ситуаціях, що стосуються сексуального насильства.

Ви можете допомогти дитині, забезпечуючи наступне:

- *Нормальність*: підтримуйте нормальний статус дитини в класі.
- *Інтимність*: виражайте у доречний спосіб. Не вирішуйте за

дитину, що вона хоче і чого не хоче. Запитуйте! Це допоможе вам виявляти тепле ставлення на рівні, комфортному для дитини.

- *Тепле ставлення:* використовуйте нормальні вияви теплого ставлення; нехай у вашому голосі відчувається тепло.

- *Схвалення:* кивніть, підморгнийте дитині, поставте якусь позначку на її роботі, — що завгодно, аби підкреслити значущість дитини, почуття її цінності, прийняття.

- *Сталість і передбачуваність:* життя дитини поза класом може стати хаотичним. Клас може бути єдиним місцем, де дитина буде почувати себе нормально. Чітко визначаєте ваші вимоги та очікування.

- *Почуття приналежності та включеності:* демонструйте роботу дитини, втягуйте дитину в дискусію тощо.

- *Структура:* спочатку дитина може хотіти, щоб їй говорили, що вона повинна робити і як реагувати, поки вона не зможе мобілізувати власні ресурси. Структура стане її безпекою.

- *Безпека й конфіденційність:* підтримуйте звичний спосіб життя. Не обговорюйте деталі того, що трапилося з дитиною, будь з ким. Шукайте надійну підтримку для себе. Переживання дитини не призначені для персоналу.

- *Поведінкові обмеження:* деструктивна й антисоціальна поведінка повинна твердо й постійно засуджувати.

- *Заохочення і стимуляція:* доступність корисного матеріалу для читання і художня творчість (наприклад, малювання) - це можливості для дитини висловити свої почуття.

Що ви можете сказати:

Діти, які стали жертвами насильства, можуть «відреагувати» свої почуття під час кризи (або під час кризи фази розкриття насильства, або з наближенням суду). Наступні твердження можуть допомогти їм краще зрозуміти свою поведінку:

- «Деякі діти так поведуться (назвіть характер поведінки), коли вони відчувають себе... (назвіть, як дитина може почувати себе, наприклад, сумно, самотньо)».

- «Діти, які стикаються з такою проблемою, іноді... (назвіть поведінку)».

- «Коли це (назвіть поведінку) відбувається, у дітей звичайно буває дуже багато турбот».

- «Ти не будеш так себе почувати завжди. Але тобі може знадобитися допомога, підтримка, щоб подолати це сьогодні».

Ці зауваження можуть допомогти зменшити ізоляцію дитини:

Показово, що травмовані діти часто негативно реагують на традиційні методи модифікації поведінки. Якщо дитина у вашому класі має труднощі з поведінкою, варто зібрати конференцію (педраду).

Якщо у вашій школі є консультанти або соціальні працівники, нехай вони попрацюють з дитиною. Це може допомогти знизити потребу дитини

розповісти іншим дітям («Зі мною все в порядку?», «Я усе ще подобаюся людям?»), а отже, і стати жертвою пліток, глузувань тощо.

Дайте дитині знати, до яких дій ви готові (наприклад, що ви завжди готові з нею поговорити). Помилково переконувати дитину не думати про те, що трапилося, або забути про це. Про це треба говорити відверто. Діти будуть інтерпретувати мовчання як замовчування і, крім того, вирішать, що вони «погані».

Запитайте дитину, з ким ще вона може поговорити про свої почуття. «Я помітив, що останнім часом ти виглядаєш не дуже щасливою. Я за тебе турбуюся. Чи можу я що-небудь зробити, щоб тобі допомогти? Може, ти хочеш ще з кимось поговорити?»

Поясніть дитині вашу роль і роль представників органів, що надають їй підтримку (працівник організації захисту дітей, соціальний працівник, консультант та інші). Діти потребують багатьох безпечних можливостей розрядки своєї тривоги.

Скажіть дитині, яка стала жертвою насильства:

Я тобі вірю.

Мені шкода, що це з тобою трапилося.

Це не твоя провина.

Добре, що ти мені про це сказала.

Я постараюся зробити так, щоб тобі більше не загрожувала небезпека.

Якщо реакція дитини виражається сексуально недоречним способом або дитина здійснює насильство над іншими дітьми, не зволікаючи, проконсультуйтеся з фахівцями у галузі захисту дітей. Шукайте підтримки для себе, якщо необхідно, з боку однолітків, адміністрації, соціальних служб та ін.

Як поводитися у випадку розкриття насильства:

Роль учителя в класі у тих випадках, коли дитина стала жертвою насильства, може бути як дуже необхідною, так і негативною. Усі члени колективу повинні розуміти, який вплив справить на всіх розповідь дитини. У той же час вони повинні усвідомлювати, що дитині в цій ситуації необхідно надати підтримку. Крім того, усі зобов'язані дотримуватися закону та повідомляти про випадки насильства у відповідні органи.

Щоб правильно реагувати на розкриття випадків насильства над дитиною та забезпечити дитині необхідну підтримку, вчитель повинен бути впевненим у правильності своїх вчинків. Тривога з приводу почуттів, реакція на те, що сталося, і почуття відповідальності перед школою і громадськістю - усі ці почуття звичайні. Кожен учитель має досить великий досвід і навички у створенні та підтриманні хвилюючої, стимулюючої, творчої, теплої атмосфери, що характеризується також відчуттям передбачуваності та надійності, у якій діти можуть учитися й

розвиватися.

Якщо дитина словами або поведінкою поінформувала свого вчителя про насильство - це значить, що вчитель досягнув успіху в забезпеченні необхідного для дітей середовища. Розмірковувати про це, про ваші власні почуття й про те можливе почуття дискомфорту, що вони у вас викликають, - це краща підготовка до того, щоб упоратися з такою ситуацією. Учителеві може бути нелегко натренувати або підготувати свою реакцію на розповідь дитини, але все-таки йому варто з'ясувати для себе, якими є його власні цінності і страхи перед реакцією на дитину, що стала жертвою сексуального насильства. Краще розуміння наших власних реакцій на цю проблему допоможе нам більш ефективно впоратися із ситуацією.

Соціальний педагог Бут І.С.